

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1949

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ολόγους καὶ στό κοινό, ἀφοῦ πιά εἶχε λείψει σιγά-σιγά ἡ καλόγνωμη κοινωνία τοῦ 19ου αἰώνα μέ τόν αὐτονόητο κλασσικιστικό προσανατολισμό. Τό γεφύρι πρὸς τήν ἔνωση τῶν ἀρχαιολόγων μέ τό ἀπαιτητικώτερο μεταεπαναστατικό κοινό τοῦ 1910, ποῦ ἔβαζε ὡμά πιά τό ἐρώτημα γιά πρακτική σημασία τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας, μόνο ἡ ἀνάμιξη τῶν κλασσικῶν σπουδῶν μέ τό δημοτικιστικό κίνημα μποροῦσε πιά νά τό

ἀποτελέσει. Καί σ' ἓνα τέτοιο δυσκολώτατο ἔργο, ποῦ, δίπλα στήν πίστη γιά τή μόνη ἀξία τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης, ἀπαιτοῦσε καί μιὰ καθολικώτερη εὐρωπαϊκή καλλιέργεια, ἦταν ὁ Σοφοῦλης ὁ ἄνθρωπος ποῦ θά ἔφερνε σημερινή προσφορά ἄν, θυσιάζοντας τήν πολιτική, εἶχε προκρίνει νά μείνει μαχητής σέ μιάν ἀπό τίς πιό ζωντανές πνευματικές περιοχές τῆς Ἑλλάδος, τήν ἀρχαιολογική.

ΣΕΜΝΗ ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΔΗ-ΚΑΡΟΥΖΟΥ

Ο ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

Εἶναι πάντα δύσκολο, κάτι παραπάνω: ἐπικίνδυνο, νά ξεχωρίζη κανεῖς ἀνάμεσα στίς ἰδιότητες ἑνός ἀνθρώπου ἐκείνες ποῦ ὀφείλονται στή «φύση» τοῦ ἀπό ὅσες θά ἀποδώσῃ στήν ἀγωγή του. Κατά βάθος εἴμαστε ὅ,τι γινόμαστε. Οἱ φυσικές προδιαθέσεις χρειάζονται τή σπουδή καί τήν ἀσκηση γιά νά διαμορφωθοῦν σέ ἱκανότητες. Καί ἡ ἀγωγή τίποτα δέν μπορεῖ νά οἰκοδομήσῃ χωρίς τά φυσικά ἐρείσματα. Ἄν λοιπόν ὁ Θεμιστοκλῆς Σοφοῦλης εἶχε αὐτή τή «φιλοσοφική διάθεση», αὐτό τό ὕφος καί ἦθος ποῦ τόν ἐπέβαλε στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας, τήν ὥρα μάλιστα τῆς μεγάλης κομματικῆς του ἀδυναμίας, ἄς μὴ σπεύσωμε ν' ἀποδώσωμε τὰ προσωπικά του χαρίσματα ἀποκλειστικά στήν κράση του. Ἐδῶ ἔπαιξε ρόλο, ρόλο σημαντικό χωρίς ἀμφιβολία, καί ἡ μόρφωσή του. Νομικός δέν ὑπῆρξε, οὔτε στρατιωτικός, ὅπως ὅλοι σχεδόν οἱ πολιτικοί μας ἄνδρες μέσα στά τελευταῖα ἑκατὸν εἴκοσι χρόνια. Αὐτός ἦταν φιλόλογος καί εἶχε εἰδικευθῆ στήν Ἀρχαιολογία. Τί ἀξία ἔχουν οἱ ἀρχαιολογικὲς μελέτες ποῦ ἐδημοσίευσε στά νεανικά του χρόνια, δέν εἶμαι σέ θέση νά κρίνω. Ἄκουσα μάλιστα ὅτι ἡ ἐργασία του γιά τίς «Κόρες τῆς Ἀκροπόλεως» δέν ἐκτιμήθηκε πολὺ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς. Πάντως ἓνα εἶνε βέβαιο: ὅτι ἤξερε καλὰ τὰ κλασσικὰ γράμματα, ἀγαποῦσε καί μελετοῦσε ὡς τήν ὑστατη μέρα τῆς ζωῆς του τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά κείμενα—ὁ Πλούταρχος ἦτανε τό ἀγαπημένο του βιβλίον—καί ἔτρεφε τήν ψυχὴ καί τό πνεῦμα του μέ τοὺς κλασσικούς. Ἐμείνε δὴ τῆ ζωῆς του φιλόλογος. Ὅχι μέ τό νόημα τοῦ δασκάλου ποῦ πιστεύει καί δέν διστάζει ἀκόμη καί σήμερα νά διαλαλῆ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶναι ἡ γραμματική καί τό συντακτικό, ἀλλὰ μέ τό νόημα τοῦ ἀκάματου μελετητῆ ποῦ διαβάσει τοὺς κλασσικούς γιά νά ρουφήξῃ τό πνεῦμα τους, γιά νά τοὺς κάνῃ μέσα του πηγὴ ζωῆς, κανόνα τοῦ βίου του. Ἔτσι τοὺς ἐνοιώθε καί

γι' αὐτὸ δέν τοὺς ἀποχωρίζοτανε ποτέ. Δέ νομίζω ὅτι τό γεγονός αὐτό εἶνε χωρίς σημασία. Ἄπ' ἐναντίας πιστεύω ὅτι μαζί μέ μερικοὺς κορυφαίους πολιτικούς ἄνδρες—ἰδίως Ἀγγλους, τοῦ περασμένου αἰώνα—ὁ Σοφοῦλης μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῆ ὡς παράδειγμα τοῦ πόσο καί μέσα σ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν ταραγμένο στίβο τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἡ δημιουργικὰ ἀφομοιωνόμενη κλασσικὴ παιδεία εἶνε ἱκανὴ νά δώσῃ στὸν ἄνθρωπο ἀρετὰς ποῦ πάντα θά θαυμάζονται: παστρικό μουσλὸ καί ἀρχοντιά, εὐρυχωρία, ψυχῆς καί ὕφος λόγου λιτό, διαυγές, κομψό.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νά ἐπιμείνω ἰδιαίτερα σ' αὐτό τό τελευταῖο χάρισμά του. Τὰ καλὰ νεοελληνικά πολιτικά κείμενα σπανίζουν. Τυποποιημένη γλῶσσα, ἄδροση καθαρεύουσα, φράσεις κλισέ, περιπλεγμένα νοήματα, ρητορικὲς τυμπανοκρουσίες εἶνε τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ στὸν πολιτικὸ μας λόγο. Τοῦ Σοφοῦλη τό ὕφος ἀποτελεῖ μιὰ θαυμαστὴ ἀληθινὰ ἐξαίρεση. Εἶνε ἄψογο, ὑποδειγματικό. Ὑφος κλασσικοθρεμμένου φιλόλογου. Ἄν κάποτε γιά τήν γενικώτερη πολιτικὴ ἀγωγή τῶν νέων μας ἀποφασίσωμε νά συνθέσωμε μιάν Ἀνθολογία τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτικοῦ λόγου, πρέπει ν' ἀφιερῶσωμε πολὺ χῶρο στίς σελίδες αὐτοῦ τοῦ πολιτικοῦ-φιλόλογου, τοῦ στωϊκοῦ μέ τὸν ἐλαφρὸ σκεπτικισμό, ὅπως ὡραῖα τὸν ἐχαρακτήρισε ὁ Ἀλέξ. Διομήδης. Καί ἀπὸ τίς σελίδες αὐτὲς ἀσφαλῶς δέν ἐπιτρέπεται νά λείψῃ οὔτε ὁ μνημειώδης λόγος τοῦ στήν ἑλληνικὴ Βουλῆ, ὅταν χαιρέτησε τὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο τότε ποῦ ὁ ὄνειροπαρμένος Κρητικὸς γύρισε μέ τὴ συνθήκη τῶν Σεβρών στά μεγάλα, τὰ ποιητικά του χέρια, οὔτε τό κύκνειό του ἄσμα, ἢ τελευταῖα του συνέντευξη μέ τὸν Ἀμερικανὸ δημοσιογράφο κ. Κλάρκ. Καί τὰ δύο κείμενα θά διδάξουν τοὺς νέους μας τί σεμνὴ λάμψη παίρνει ὁ λόγος, ὅταν κατέχη κανεῖς τὴ δύναμη νά τὸν χειρίζεται σύμφωνα μέ τοὺς ἀνυπέρβλητους κανόνες τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

(Ἄπὸ ἄρθρο του στό «Βῆμα»)

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ